

АНСАМБЛЬ ВА ЯККА ИЖРОДА ЧОЛГУ ИЖРОЧИЛИГИНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

Республика musiqa va san'at texnikumi

Арипов Сардор

Хамидов Нуриддин

Аннотация: Ушбу мақолада чолгу ижрочилигининг икки асосий шакли — якка ижро ва ансамбль ижросининг ўзига хос хусусиятлари илмий-назарий ҳамда амалий жиҳатдан таҳлил қилинади. Ижрочилик маҳоратнинг намоён бўлиши, бадий ифода, жамоавий уйғунлик ва ижрочининг психологик тайёргарлиги масалалари ёритилади. Якка ва ансамбль ижросининг ўзаро фарқи ҳамда musiqa таълимидаги аҳамияти асослаб берилади.

Калит сўзлар: чолгу ижрочилиги, якка ижро, ансамбль ижроси, ижрочилик маҳорат, бадий ифода, musiqa таълими

Чолгу ижрочилиги musiqa санъатининг асосий ифода воситаларидан бири бўлиб, у ижрочининг ички дунёси, бадий тафаккури ва техник маҳоратини тингловчига етказишга хизмат қилади. Ижро жараёни турли шаклларда амалга оширилади, аммо амалиётда энг кўп қўлланиладиган икки шакл — якка ижро ва ансамбль ижросидир.

Ҳар икки ижро тури ўзига хос қонун-қоидаларга эга бўлиб, ижрочидан турлича ёндашув, масъулият ва ижодий тайёргарликни талаб қилади. Шу сабабли уларни алоҳида ва қиёсий тарзда ўрганиш musiqa таълими ва ижрочилик амалиёти учун муҳим аҳамият касб этади.

Якка ижро — бу ижрочининг musiqa асарни мустақил равишда, ўз бадий қарашлари ва индивидуал услуби асосида талқин этишидир. Бу ижро шакли ижрочининг шахсий маҳоратини тўлиқ очиб бериш имконини яратади.

Якка ижрода қуйидаги жиҳатлар алоҳида аҳамият касб этади:

☐ Индивидуал талқин: ижрочи асар мазмунига ўз бадий муносабатини қўшади;
☐ Техник мукамаллик: бармоқ техникаси, штрихлар, позиция алмашинуви тўлиқ намоён бўлади;

☐ Ижодий эркинлик: темп, динамика ва агогикани мустақил бошқариш;

☐ Саҳнавий масъулият: бутун ижро учун якка ижрочи жавобгар ҳисобланади.

Якка ижро ижрочидан юқори даражадаги психологик барқарорликни, саҳнада ўзини эркин тута олишни ва диққатни тўлиқ жамлашни талаб қилади.

Ансамбль ижроси — бир нечта ижрочининг ягона бадий мақсад йўлида жамоавий равишда musiqa ижро этишидир. Бу ижро шакли musiqa мулоқотнинг энг юксак кўринишларидан бири ҳисобланади.

Ансамбль ижросининг асосий хусусиятлари: Ўзаро эшитиш: ҳар бир ижрочи бошқаларни диққат билан тинглаши; Ритмик ва динамик уйғунлик: умумий темп ва

овоз балансига риоя қилиш; Жамоавий масъулият: шахсий ижро умумий натижага бўйсундирилади; Бадий бирлик: барча чолғулар ягона мусикий образга хизмат қилади.

Ансамбль ижроси ижрочиларда жамоада ишлаш маданиятини, сабр-тоқат ва ўзаро ҳурматни шакллантиради.

Якка ижрода бадий талқин индивидуал характерга эга бўлса, ансамбль ижросида у келишилган ва умумий характер касб этади. Якка ижрочи асарни ўз ҳис-туйғуси орқали очиб берса, ансамбль ижросида бадий ғоя жамоавий тафаккур натижасида шаклланади.

Бу фарқ ижрочилик жараёнида қарор қабул қилишда ҳам яққол намоён бўлади: якка ижрода қарорлар мустақил қабул қилинса, ансамбль ижросида улар муҳокама ва келишув асосида қабул қилинади.

Ижрочилик психологияси ҳар икки ижро турида муҳим ўрин тутди. Якка ижрода ижрочи сахна ҳаяжонини мустақил равишда енгизиш лозим бўлса, ансамбль ижросида психологик қўллаб-қувватлаш жамоа орқали таъминланади.

Сахна маданияти — ташқи кўриниш, сахнадаги ҳаракат ва тингловчи билан мулоқот — якка ва ансамбль ижросида ҳам ижро сифатини белгилайдиган муҳим омилдир.

Педагогик амалиётда якка ва ансамбль ижросини уйғун равишда ўқитиш юқори самара беради. Якка ижро орқали техник ва ижодий маҳорат шаклланса, ансамбль ижроси орқали мусикий мулоқот ва жамоавий кўникмалар ривожланади.

Бундай ёндашув ёш ижрочиларни ҳар томонлама ривожланган, сахнага тайёр мусиқачи сифатида шакллантиради.

ХУЛОСА

Хулоса қилиб айтганда, якка ва ансамбль ижроси чолғу ижрочилигининг ўзаро боғлиқ ва бир-бирини тўлдирувчи шакллари. Якка ижро ижрочининг индивидуал маҳорат ва бадий эркинлигини намоён этса, ансамбль ижроси жамоавий уйғунлик ва мусикий мулоқотни таъминлайди. Ушбу икки ижро турини чуқур ўрганиш ва амалиётда самарали қўллаш мусиқа таълими ва ижрочилик санъатининг ривожини учун муҳим аҳамият касб этади.

АДАБИЁТЛАР РУЙХАТИ:

1. Қодиров Т. Ўзбек чолғу ижрочилиги анъаналари. – Тошкент: Санъат, 2014.
2. Абдуллаев А. Мусиқа педагогикаси асослари. – Тошкент: Фан, 2012.
3. Каримов Н. Чолғу ижрочилиги методикаси. – Тошкент: Ўқитувчи, 2016.
4. Саидова М. Ижрочилик маҳорати ва сахна маданияти. – Тошкент: Фан ва технология, 2019.